Татарстан Республикасы Яшел Үзән муниципаль районы Башкарма комитеты Мәгариф идарәсе	**Управление образования Исполнительного комитета Зеленодольского муниципального района Республики Татарстан**
Татарстан Республикасы Яшел Үзән муниципаль районы “Аерым предметлар тирәнтен өйрәнелә торган 16 нчы урта гомуми белем бирү мәктәбе» муниципаль бюджет гомуми белем бирү учреждениесе	**Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение «Средняя общеобразовательная школа №16 с углубленным изучением отдельных предметов Зеленодольского муниципального района Республики Татарстан»**
Белем бирү оешмалары укучыларының «Тау ягы: тарихы, мәдәнияте һәм рухи мирасы» VIII Төбәкара бәйгесе нигезләмәсе	**Положение VIII Межрегионального конкурса учащихся образовательных учреждений «Горная сторона: история, культура и духовное наследие»**
Яшел Үзән 2022	**Зеленодольск 2022**

I. Гомуми шартлар **Бәйгенең максаты**: урта гомуми уку йортлары укучыларында Тау ягы тарихына кызыксыну уяту. **Бәйгенең бурычлары**: 1) Тау ягы тарихын һәм мәдәниятен өйрәнүгә укучыларны һәм укытучыларны җәлеп итү, шул исәптән борынгы авыллар, шәһәрләр, тарихи архитектура һәйкәлләрен, Урта Идел буе халыкларының мәдәниятен өйрәнү; 2) милли мәдәниятне, җирле йолаларны, телләрне саклап калу һәм үстерү; 3) укучыларны тикшеренү эшчәнлегенә җәлеп итү; 4) урта мәктәптә тарихи һәм гуманитар (этномәдәни компонент белән) белем бирүне үстерү; 5) талантлы яшьләрне барлау һәм бүләкләү.	**I. Общие положения** **Цель конкурса** – привлечение внимания учащихся средних общеобразовательных учреждений к изучению истории Горной стороны. **Задачи конкурса**: 1) привлечение внимания учащихся и учителей к исследованию локальной истории и культуры Горной стороны, в том числе истории старинных населенных пунктов, городов, изучению исторических и архитектурных памятников, культуры народов Среднего Поволжья; 2) развитие и сохранение национальных культур, местных традиций, языков, культурного многообразия региона; 3) поощрение исследовательской работы учащихся; 4) развитие исторического и гуманитарного образования с этнокультурным компонентом в средних образовательных учреждениях; 5) поощрение талантливой молодежи.
II. Бәйгедә катнашучылар: Бәйгедә техникум, училище, колледж һәм мәктәпләрнең 5-11 нче сыйныф укучылары катнаша ала. Эшнең авторы бер генә кеше була ала. Бәйгедә катнашучыларга эшне әзерләүдә мәктәп укытучылары (фәнни җитәкче яки консультант буларак) ярдәм итә ала.Укучыга фәнни-тикшеренү яки конкурс эшен әзерләүдәге күрсәтелгән ярдәм укытучының авторлык текстына әйләнергә тиеш түгел. Хезмәтнең укучы тарафыннан башкарылуы зарур.	**II. Участники конкурса** В конкурсе могут принять участие студенты техникумов, училищ, колледжей; учащиеся 5 – 11-х классов общеобразовательных учреждений. Автором работы может быть только один человек. Участники конкурса могут пользоваться помощью учителей как наставников, научных руководителей или консультантов. Оказание помощи в подготовке исследовательской или конкурсной работы не должно превращать работу в авторский текст учителя.
IV. Бәйгенең тематикасы 1. Туган якның рухи гореф-гадәтләре (бәйрәмнәр, йолалар, матди культура һ.б.) 2. Нәсел-ыру тарихы (Минем нәсел шәҗәрәм). 3. Яшел Үзән шәһәре тарихы сәхифәләре. 4. Тау ягында ислам дине кабул ителү тарихыннан. 5. Туган як буйлап видеоэкскурсия.	**IV. Тематика конкурса** 1. Духовные традиции родной земли (праздники, обычаи, материальная культура и др.) 2. История рода (Моя родословная) 3. Славные страницы города Зеленодольск.... 4. Из истории принятия ислама в Горной стороне 5. Видеоэкскурсия по родному краю.

V. Бәйгенең этаплары Бәйге ике этапта уздырыла. **Беренче этап читтән торып (очрашусыз) уткәрелә**. Бәйгедә катнашырга теләүчеләр сайланган темалары буенча үз эшләрен әзерлиләр һәм бәйге материалларын **2022 елның 30 апреленә** кадәр оештыру комитетына җибәрәләр. **Электрон почтаның адресы**: kalyateva81@mail.ru **Заявка үрнәк нигезендә тутырыла (1 нче кушымтаны карагыз).** Җибәрелгән эшләр экспертлар тарафыннан тикшерелә һәм бәяләнә (бу очракта авторларның катнашуы каралмаган). Тәкъдим ителгән тематикага туры килмәсә, экспертлар эшне бер номинациядән икенче номинациягә күчерергә яки, куелган таләпләргә туры килмәү сәбәпле, конкурстан төшереп калдырырга хокуклы. Башка номинациягә күчерелгән эшләр шул тематика буенча билгеләгән берәр номинация һәм секциядә катнаша алалар. Эшне үз белдеге белән бер секциядән икенчесенә күчерү катгый тыела һәм конкурс таләпләрен бозу булып санала. **Икенче тур 2022 елның 12 маенда йомгаклау конференция рәвешендә булачак**. Төгәл вакыты турында аерым өстәмә хәбәр ителәчәк. Икенче турда кулланыла торган телләр – рус һәм татар телләре. Икенче турда катнашкан укучылар һәм аларның укытучылары (фәнни җитәкчеләре) дипломнар һәм рәхмәт хатлары белән бүләкләнәчәк. **VII. Эшнең эчтәлеге һәм тышкы бизәлешенә таләпләр** **I. Тематикалар буенча күрсәтмә материаллар белән фәнни-тикшерену эшләре:** 1. Туган якның рухи гореф-гадәтләре	**V. Этапы конкурса** Конкурс проводится в два этапа. **Первый этап - заочный**. На первом этапе участники, изъявившие желание участвовать в конкурсе, готовят конкурсные работы по выбранной ими тематике, направляют конкурсные материалы в оргкомитет **до 30 апреля 2022 г.** **Адрес электронной почты:** kalyateva81@mail.ru **Заявка оформляется по образцу – см. Приложение 1.** Присланные работы проверяются и оцениваются экспертами заочно (без присутствия участников конкурса). Эксперты имеют право перевести работу, исходя из ее содержания, из одной номинации в другую или отклонить работу из-за неполноты или несоответствия требованиям конкурса и правилам оформления конкурсных работ. Допущенные к участию в конкурсе работы, переведенные в другую номинацию, участвуют в определенной экспертами номинации и секции конкурса. Самовольный перевод работы из одной секции в другую не допускается и является нарушением условий конкурса. **Второй, очный, этап состоится 12 мая 2022 года** в виде итоговой конференции, о чем будет сообщено участникам дополнительно. Рабочие языки второго тура: русский, татарский. Участники очного этапа конкурса, а также их учителя (научные руководители работ), будут награждены дипломами и благодарственными письмами. **VII. Требования к содержанию и оформлению работ** **I. Исследовательские работы с наглядным материалом по тематикам**: 1. Духовные традиции родной земли (праздники, обычаи, материальная культура и др.) 2. История рода (Моя родословная)

(бәйрәмнәр, йолалар, матди мәдәният һ.б.).
2. Нәсел-ыру тарихы (Минем нәсел шәҗәрәм).
3. Яшел Үзән шәһәре тарихы сәхифәләре.
4. Тау ягында ислам дине кабул ителү тарихыннан.

Эшләр татар яисә рус телендә башкарыла ала. Чуаш, мари телләрендә язылган эшләр шулай ук хуплана. Бу очракта параллель рәвештә аларның рус теленә тәрҗемәләре булуы зарур.
Һәрбер эш югарыда күрсәтелгән номинацияләрнең берсенә туры килергә һәм бәйге кысаларыннан чыкмаска тиеш. Эшнең күләме һәм битләр саны чикләнми.
Тикшеренү эше фәнни эшләргә караган таләпләргә һәм фәнни әдәбиятта күрсәтелгән стандартлар һәм кагыйдәләргә таянып башкарылырга тиеш. Эшне дөрес һәм төгәл башкару яшь авторның фәнни әзерлеген һәм гомуми культурасын күрсәтә, эшне укырга һәм бәяләргә ярдәм итә.
1) Текстны җыю таләпләре – А4; битнең кырыйлары: өстән һәм астан – 2 см, сул яктан – 3 см, уң яктан – 1,5 см; Times New Roman шрифты; 14 нче кегль; юл аралары интервалы 1,5.
2) Библиографик мәгълүматлар түбәндә күрсәтелгән үрнәк буенча тутырыла:
Фамилия И. А.и. Китап исеме. – Шәһәр исеме: Нәшрият, басылу елы. – Битләр саны.
Фамилия И.А.и. Мәкалә исеме // Журнал (Гәзит) исеме. – Басылу елы. – Номеры. – Беренче бит – ахыргы бит.
3) Сылтамалар абзац яки җөмлә ахырында бирелә. Квадрат җәяләр эчендә, әдәбият исемлегендәге номерына карап, мәгълүмат чыганагының номеры һәм нокталы өтердән соң бит саны языла [3; 94 б.].
4) Эшнең беренче бите – титул бит **(2 нче кушымтаны карагыз**). Татар телендә язылган эшнең титул бите татар телендә булуы мәҗбүри.
5) Титул битеннән соң эшнең **эчтәлеге** бирелә. Анда барысы да стандарт схема буенча язылырга тиеш: эчтәлек, кереш сүз, ...нче бүлек, йомгак, әдәбият исемлеге, кушымта.
6) Битләр саны титул битеннән башлап

3. Славные страницы города Зеленодольск....
4. Из истории принятия ислама в “Горной стороне

Работы могут быть выполнены на одном из языков: русском, татарском. Также приветствуется выполнение работ на чувашском и марийском языках с параллельным переводом текста на русский язык.
Каждая работа должна соответствовать одной из указанных выше номинаций конкурса и не выходить за ее рамки. Объем и количество страниц работы не ограничены.
К исследовательской работе школьника, ее оформлению предъявляются те же требования, что и к любой научной работе. Необходимо придерживаться стандартов и правил, выработанных за многие годы в научной литературе. Правильное оформление работы говорит о научной и общей культуре юного исследователя, делает работу удобной для чтения и оценки.
1) Рекомендуемое форматирование текста - А4, поля: сверху и снизу - 2 см, слева - 3 см, справа -1 ,5 см; шрифт Times New Roman, 14-й кегль, межстрочный интервал 1,5;
2) Оформление библиографических данных - по образцу:
Фамилия И. О. Название книги. - Город издания: Издательство, год издания. - Кол-во страниц.
3) Ссылки размещаются в конце предложения или абзаца по мере упоминания. В тексте в квадратных скобках указывается номер источника информации согласно списку использованной литературы и после точки с запятой номер страницы [3, с. 94].
4) Первая страница работы представляет собой титульный лист **(Приложение 2).**
5) **Оглавление** следует за титульным листом и выполняется по схеме: введение, глава …, заключение (выводы), список литературы, приложение.
6) Нумерация страниц начинается с титульного листа (при этом на нем самом номер не указывается) и заканчивается приложениями. Номера страниц должны располагаться в правом нижнем углу.

санала (титул битенә сан куелмый) һәм кушымтага кадәр дәвам итә. Битләрнең номерлары астагы уң почмакта куелырга тиеш.

7) Кушымтада теоретик һәм гамәли эшчәнлекнең нәтиҗәләре: таблицалар, графиклар, диаграммалар, рәсемнәр, схемалар һ.б. рәвешендә урнаштырылырга мөмкин; бит саны чикләнмәгән.

8) Эшнең «**ЭЧТӘЛЕК**», «**КЕРЕШ СҮЗ**», **БҮЛЕК ИСЕМЕ**, «**ЙОМГАК**», «**ӘДӘБИЯТ ИСЕМЛЕГ**Е» кебек төп бүлекләренең исемнәре куштырнаксыз, **калын** баш хәрефләр белән уртада язылa, параграф исемнәре (беренче хәреф баш хәрефтән язылa) юл хәрефләре белән уртада язылa. Бүлек исеменнән соң нокта куелмый. Бүлек исеме битнең башында урнаштырыла.Әгәр битнең аскы өлешендә текстның өч юлы гына сыя торган булса, бу очракта текстны яңа биттән яза башлау зарур.

9) Эшнең һәр структур өлешен яңа биттән башларга кирәк.

Бәйгенең икенче турына үткән эшләр, югарыда күрсәтелгән таләпләргә нигезләнеп, **басма вариантта** тапшырыла (эшнең электрон вариантын CD/DVD дискларында кушымта буларак тәкъдим итү мөмкинлеге каралган). Эш белән бергә катнашучы укучының анкетасы да булуы зарур (1 нче кушымта).

Күрсәтелгән таләпләргә туры килмәгән эшләр кабул ителми. Тапшырылган эшләр кире кайтарылмый.

ИСКӘРМӘ. “Минем нәселем тарихы” (“Минем нәсел шәҗәрәм”) темасы буенча башкарылган эшләрдә укучының бер борынгы бабасына барып тоташкан туганнарының күпләгән буыннары белән бәйләнешле нәселе турындагы мәгълүматлар тупланган булырга тиеш.

Бәйгегә нәсел-ыру тарихының кимендә XIX йөздән яки, борынгы заманнардан башланып, бүгенге көннәргә кадәрге чорны эченә алган мәгълүматлар булган эшләр кабул ителә.

7) В приложении могут быть представлены результаты теоретической и практической деятельности в виде таблиц, графиков, диаграмм, рисунков, схем и др.; нет ограничения по количеству страниц.

8) Заголовки основных частей работы «**СОДЕРЖАНИЕ**», «**ВВЕДЕНИЕ**», **НАЗВАНИЯ ГЛАВ**,, «**СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ**», «**ЗАКЛЮЧЕНИЕ**», «**ПРИЛОЖЕНИЕ**» пишутся без кавычек, прописными буквами жирным шрифтом с выравниванием по центру, а заголовки параграфов – строчными (кроме первой прописной) также с выравниванием по центру. Переносы в заголовках не допускаются. Точку в конце заголовка не ставят. Заголовок от текста отделяют одним пробелом. Нельзя печатать заголовок в конце страницы. Если на странице умещается менее трех строк идущего за заголовком текста, то заголовок и текст следует перенести на другую страницу.

9) Каждую структурную часть работы следует начинать с нового листа.

Работы, прошедшие во второй тур конкурса, предоставляются с учетом указанных выше требований **обязательно в распечатанном виде** (возможно приложение электронного варианта работы на диске – CD/DVD). К работе обязательно прилагается анкета участника (Приложение I).

Работы, не соответствующие указанным требованиям, не принимаются. Принятые работы не возвращаются.

ПРИМЕЧАНИЕ. Работы по тематике «История рода (Моя родословная)» должны включать в себя сведения о роде – множестве поколений родственников, восходящих к одному предку. На конкурс принимаются работы, содержащие информацию о родословной с XIX в. и более ранних времен до настоящего времени.

II. Тематика буенча күрсәтмә материалар белән эшләр 5. Туган ягым буйлап видеоэкскурсия Үз эченә видеоэкскурсияне һәм заявканы (1нче кушымта) ала. Экскурсия татар, рус, инглиз телләрендә үткәрелергә мөмкин. Бәйгедә катнашучылар экскурсиянең 20 минуттан артмаган видеоязмасын яздырырга тиеш. Экскурсияне укучы үзе үткәрә. Экскурсия вакытында кадрда башка кешеләр һәм тыңлаучылар булырга тиеш түгел. Экскурсоводның камерага карап сөйләве мәҗбүри. Сюжет төшерелгән вакытта укучы материалны җиткерү буенча үзенең белемнәрен, матур сөйләү һәм кызыксындыра алу осталыгын күрсәтергә һәм видео караучы тамашачыда әлеге урыннарга килү теләге уятырга тиеш. Видеоязмада видеокисемтәләр ясау (редакцияләү), шулай ук музыка өстәү дә рөхсәт ителә.	**II. Работа с наглядным материалом по тематике** 5. Экскурсия по родному краю Должна включать в себя видеозапись и заявку (Приложение I). Экскурсия может быть проведена на русском, татарском, английском языках. Участники конкурса представляют на конкурс видеоролик со съемкой экскурсии длительностью не более 20 минут. При этом в качестве экскурсовода выступает сам участник конкурса (учащийся), слушатели во время экскурсии не требуются. Рассказ экскурсовода должен быть обращен на камеру. В ходе съемки ученик должен показать свое умение излагать материал, красиво говорить и заинтересовать зрителей и вызвать желание посетить эти места. Допускается делать видеонарезку (сюжетное редактирование), т.е. склеивать отдельные эпизоды видеосъемки, добавлять музыкальное сопровождение.
Оештыру комитеты әгъзалары: **Гатин Әскәр Александр улы**, тарихчы, тарих фәннәре кандидаты, **Сәйфетдинов Рөстәм Равил улы**, югары квалификацияле тарих, туган (татар) теле һәм әдәбияты укытучысы, “Аерым фәннәр тирәнтен өйрәнелә торган 16 нчы урта гомуми белем бирү мәктәбе” директоры **Салахова Роза Абраровна,** Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районы Башкарма комитеты мәгариф идарәсен укыту-методик тәэмин итү бүлеге методисты **Калятьева Людмила Борис кызы**, югары квалификацияле тарих укытучысы, “Аерым фәннәр тирәнтен өйрәнелә торган 16 нчы урта гомуми белем бирү мәктәбе” директор урынбасары, телефон 89063288499	**Члены оргкомитета**: **Гатин Аскар Александрович**, историк, кандидат исторических наук, **Сайфутдинов Рустам Равилевич**, директор, учитель высшей квалификационной категории истории, родного (татарского) языка и родной (татарской) литературы МБОУ «СОШ № 16 ЗМР РТ» **Салахова Роза Абраровна,** методист отдела учебно-методического обеспечения Управления образования Исполнительного комитета Зеленодольского муниципального района Республики Татарстан **Калятьева Людмила Борисовна**, заместитель директора по УВР, учитель высшей квалификационной категории истории и обществознания МБОУ «СОШ № 16 ЗМР РТ», контактный телефон 89063288499

Приложение 1

Анкета участника (прилагается к работе)

Ф.И.О. участника	
Тематика	
Тема работы	
Почтовый адрес места жительства участника	
Телефон участника	
Адрес электронной почты участника (указывать точно)	
Ф.И.О. научного руководителя (учителя)	
Телефон научного руководителя (учителя)	
Название места учебы участника и работы научного руководителя (общеобразовательного учреждения)	
Почтовый адрес общеобразовательного учреждения	
Другие сведения	

Приложение 2

Образец титульного листа

Название учебного заведения (полностью)
(шрифт Times New Roman, 14-й кегль)

Наименование секции
(шрифт Times New Roman, 14-й кегль)

Исследовательская работа
Тема: «**Наименование работы**»
(шрифт Times New Roman, 16-й кегль)

Автор работы: (14-й кегль)
Фамилия, имя (полностью), класс,
учебное заведение

Руководитель:
ФИО(полностью), должность
(14-й кегль)

Населенный пункт/год (14-й кегль)

Приложение 3

Список использованной литературы

1. Вятютнев М.Н. Коммуникативная направленность обучения русскому языку в зарубежных школах // Русский язык за рубежом. – 1977. – № 6. – С. 38 – 45.

2. Мильруд Р.П. Методика преподавания английского языка. Englisn Teaching Methodology: учеб. пособие для вузов / Р.П. Мильруд. – 2-е изд., стереотип. – М.: Дрофа, 2007. – 253 с.

Историческая справка.

История Среднего Поволжья богата и многообразна. Она уходит своими корнями вглубь веков. Одним из исторических уголков Среднего Поволжья была «Горная сторона» – его территория входила в состав Казанского ханства, затем была частью Казанского края, главным образом в бассейне реки Свияги. В настоящее время эту территорию составляет Предволжская правобережная часть Республики Татарстан (правобережная часть Зеленодольского района, Апастовский, Буинский, Верхнеуслонский, Кайбицкий, Камско-Устьинский, Тетюшский районы),, Горномарийский район Республики Марий Эл, Республика Чувашия и др. Из исторических источников известно, что данное понятие получило своё активное употребление в связи с событиями середины XVI века, а именно отпадением Горной стороны от Казанского ханства и строительством русской крепости в устье р. Свияги (ныне – с. Свияжск). Однако и в последующее время Горная сторона (Тау ягы) как понятие сохраняло своё важное значение в Казанском крае, определяя ряд местных особенностей.

Горная сторона – это уникальное место взаимодействия татарского, русского, чувашского, марийского и мордовского народов, длительного бытования религиозных традиций ислама, христианства и древних верований указанных народов. Рассматривая вопрос в более широком аспекте, можно сказать, что ареал, охватывающий земли, именовавшиеся когда-то «Горной стороной», имеет большое историко – культурное значение в рамках как истории Среднего Поволжья, так и в общероссийском масштабе, представляя довольно большой временной промежуток с древнейших времён до XX века.